

"EN FREMTID UTEN MATSVINN"

KuttMatsvinn-konferansen 2024

Onsdag 27. november

Næringslivets Hus

BOLK 1: UTVIKLING I MATSVINNET OG BESTE PRAKSIS

NORSUS

Norsk institutt for
bærekraftsforskning

KuttMatsvinn-konferanse

Ny innsikt og utvikling i matsvinnet fra matbransjen og husholdningene

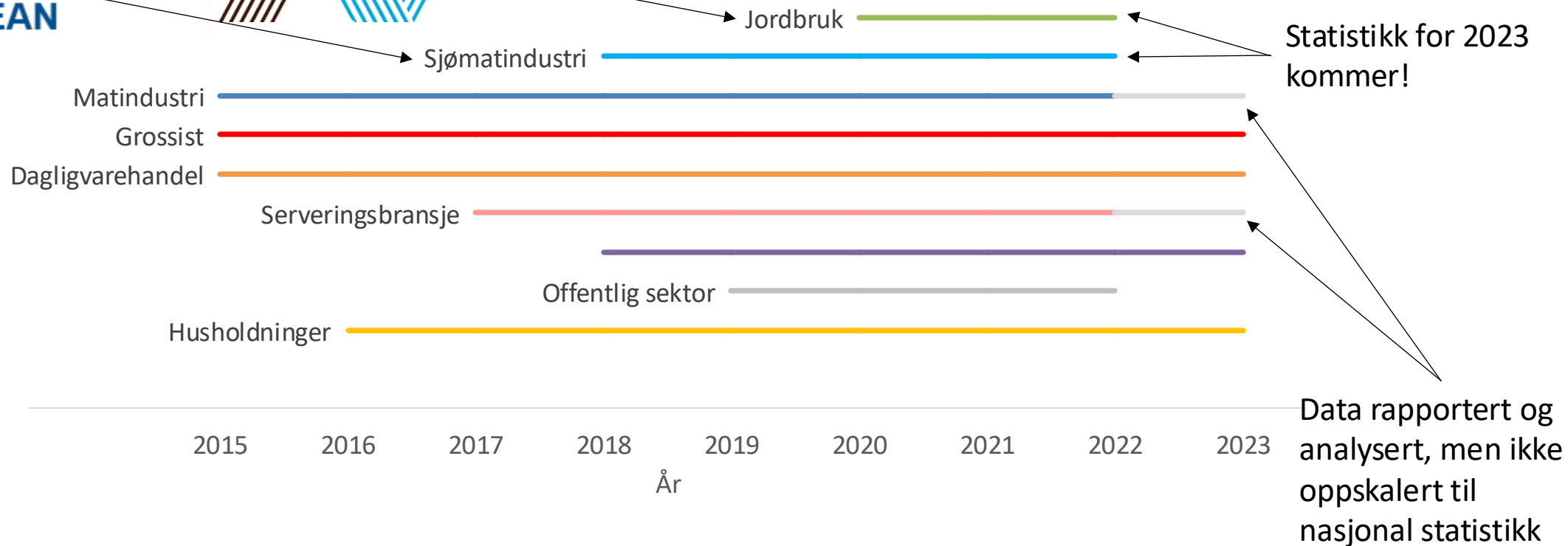
Aina Elstad Stensgård

Lina Plataniti

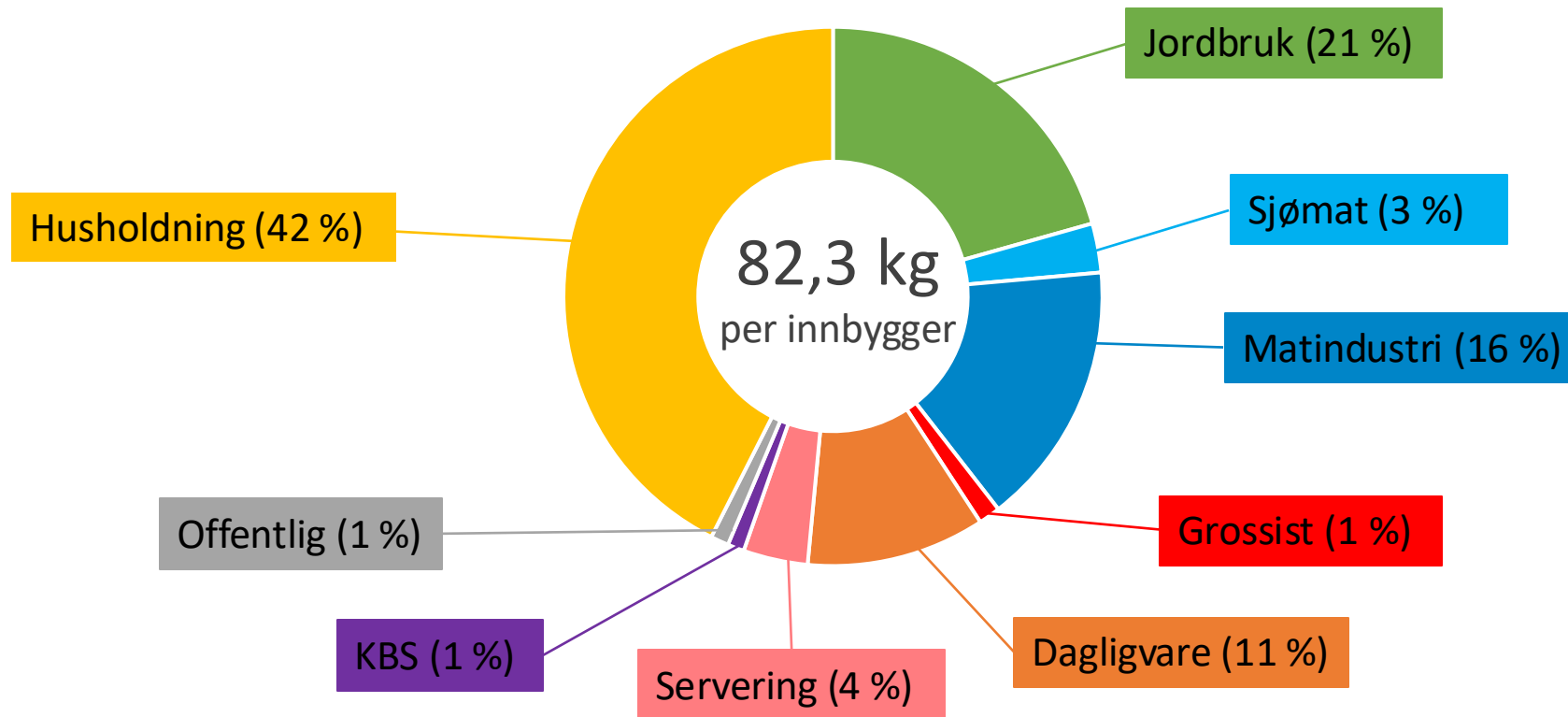
Sigrid Møyner Hohle

Oversikt over kartleggingen

Det norske matsvinnet: Ca. 451 600 tonn i 2023

Kilde jordbruk: [Rapport fra Landbruksdirektoratet](#)

Kilde Sjømatindustri: [Rapport fra SINTEF Ocean](#)

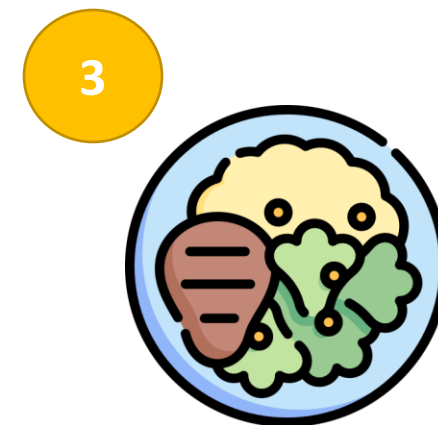
Mesteparten (> 60 %) av matsvinnet er:

Frukt og grønnsaker
(> 30 %)

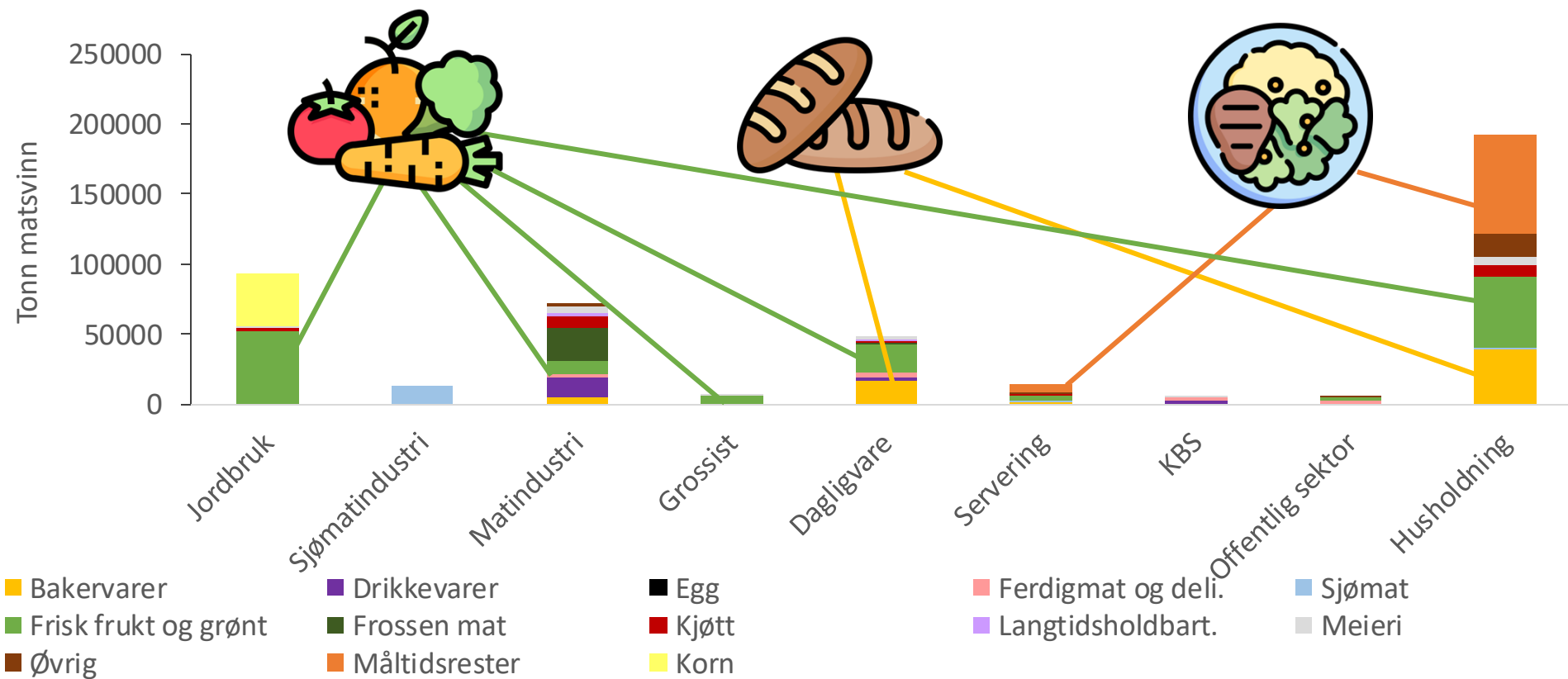

Brød og bakervarer
(≈ 15 %)

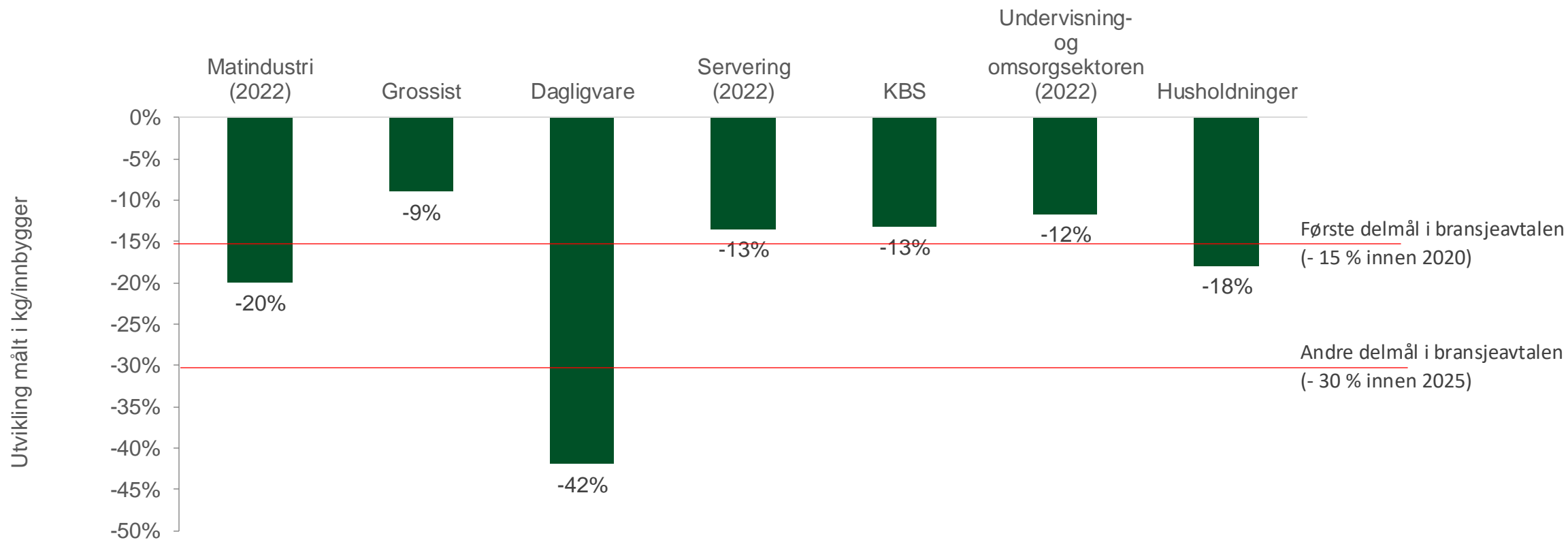
Matrester fra
matlaging (≈ 15 %)

Hva kaster vi?

Hvordan ligger vi an?

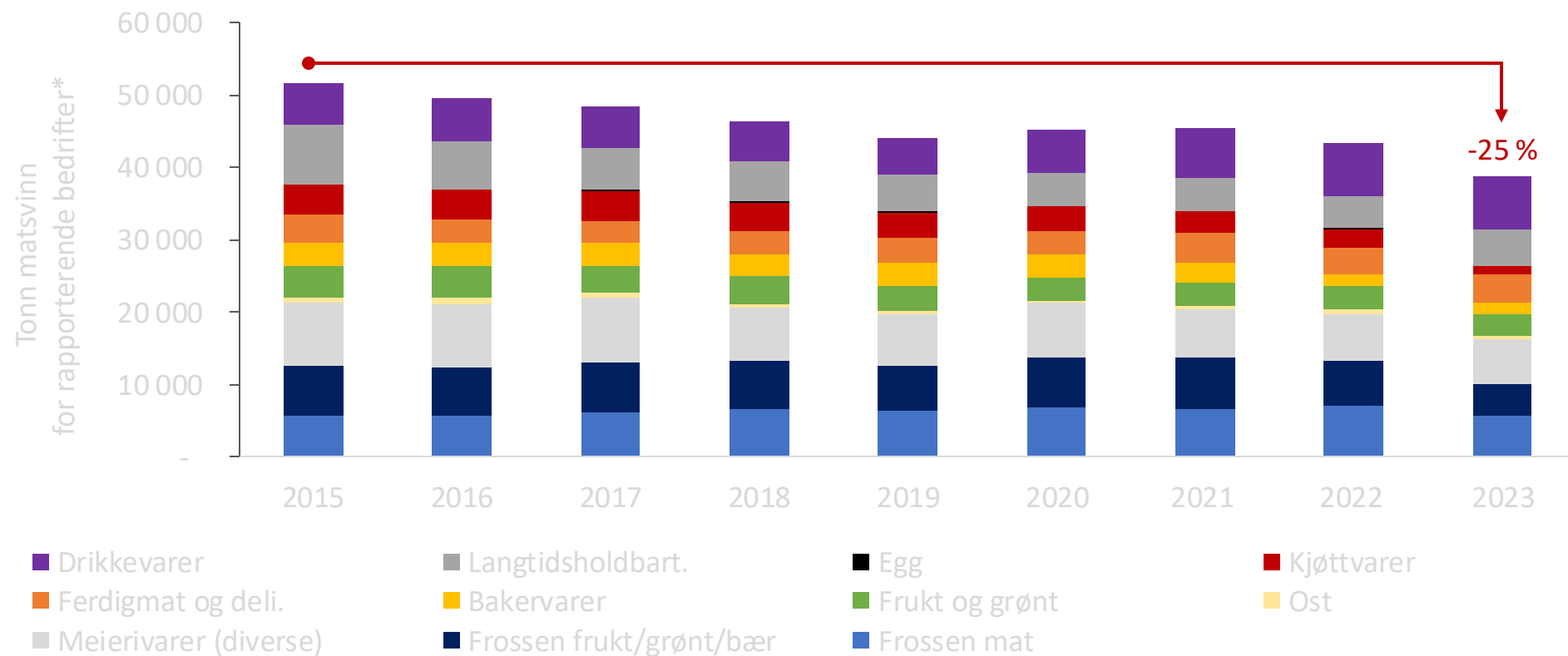
- Nå har vi redusert med - 21 %

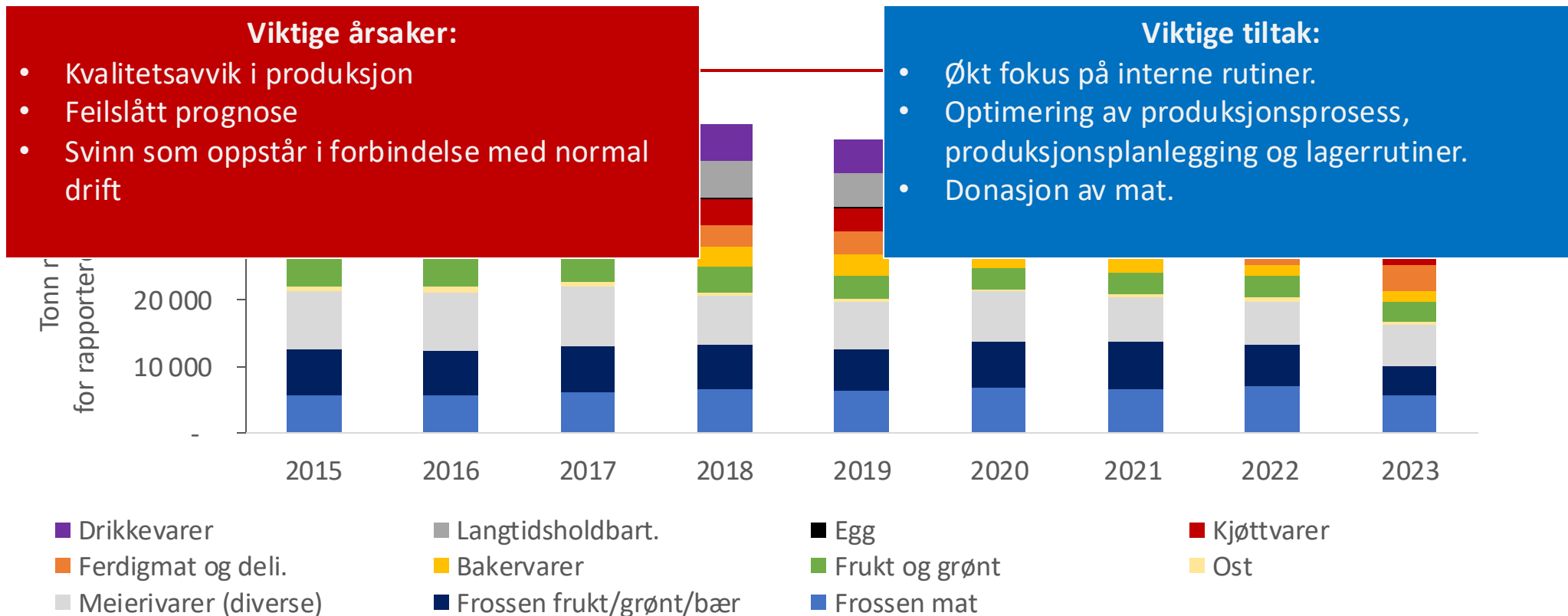
- 29 % kg/innbygger
- 26 % NOK
- 34 % CO2

Utvikling matindustri (rapporterende bedrifter)

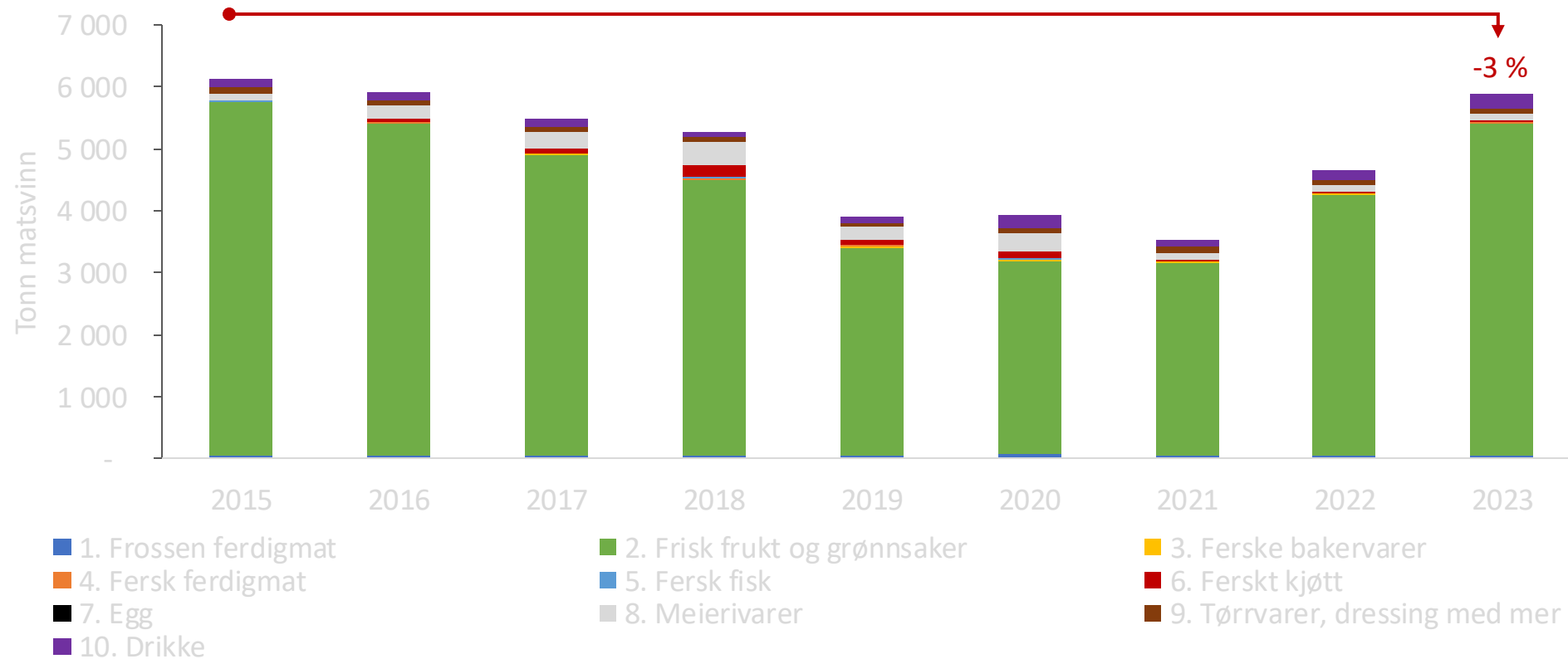
- 29 % kg/innbygger
- 26 % NOK
- 34 % CO2

Utvikling matindustri (rapporterende bedrifter)

- 9 % kg/innbygger
- 6 % NOK
- 5 % CO2

Utvikling grossist

- 9 % kg/innbygger
- 6 % NOK
- 5 % CO2

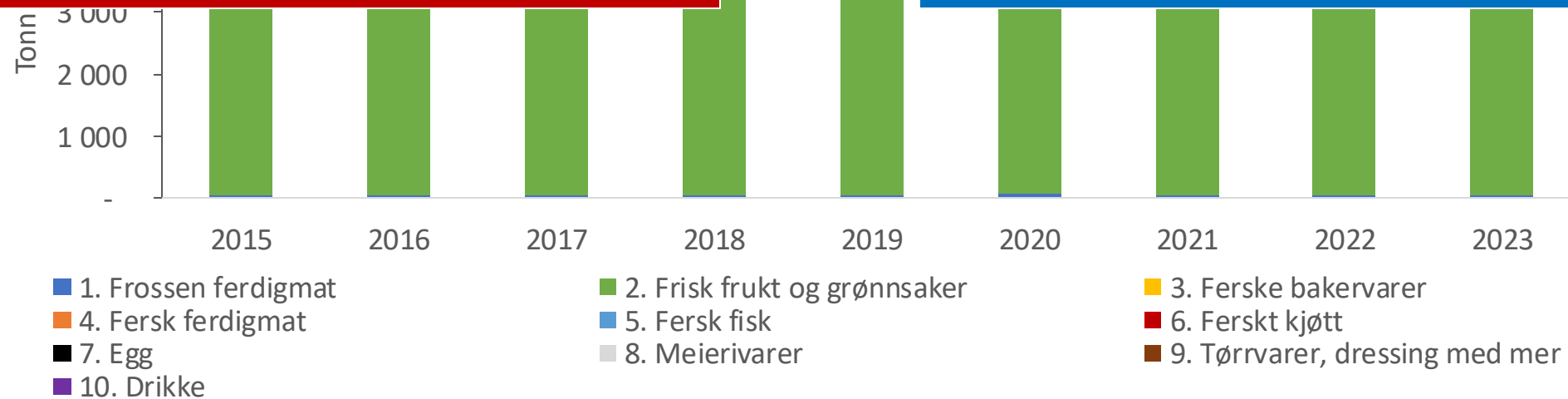
Utvikling grossist

Viktige årsaker:

- Kvalitetskrav for frukt og grønnsaker
- Rask forringelse av kvaliteten på frisk frukt og grønnsaker.
- Passert salgsdato for grossistledet iht. tredelingen i STAND001.

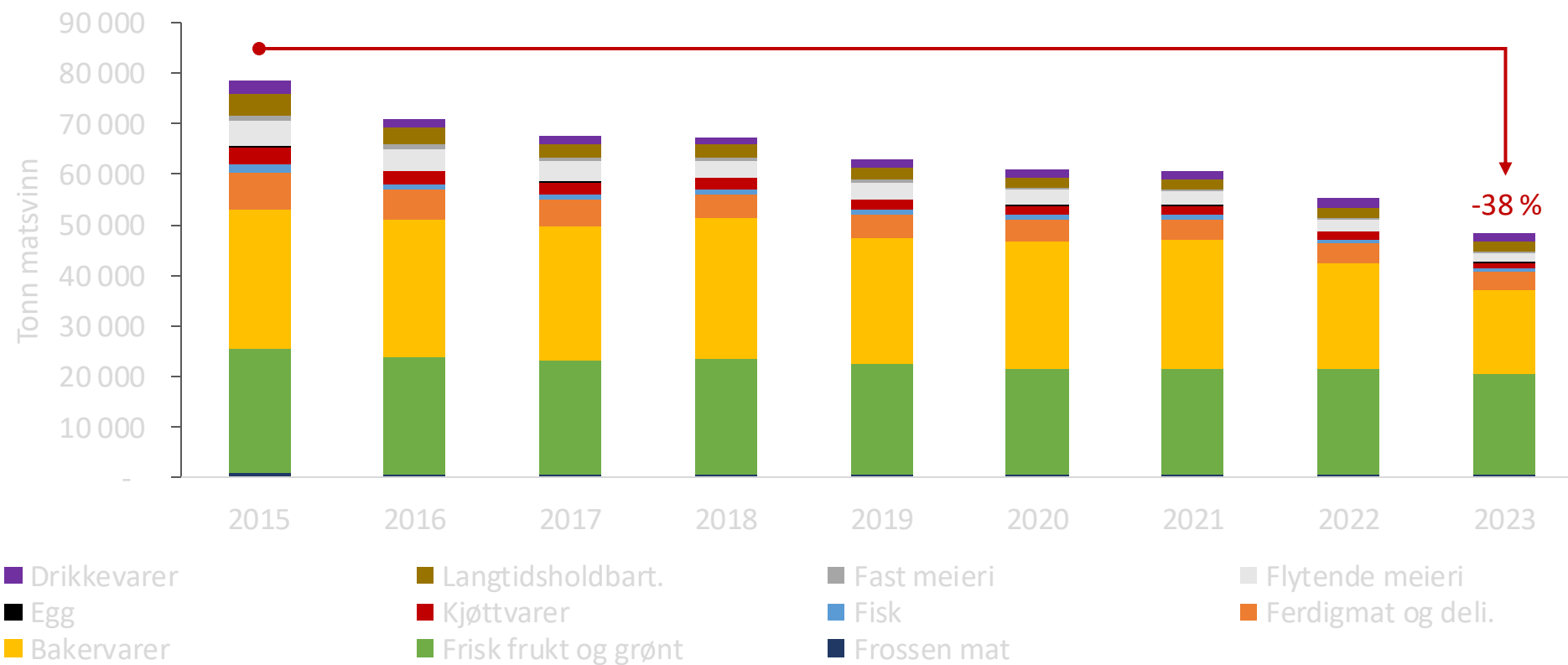
Viktige tiltak:

- Økt fokus på interne rutiner.
- Interne handlingsplaner og hyppigere internrapportering av matsvinn.
- Donasjon av mat.

- 42 % kg/innbygger
- 48 % NOK
- 48 % CO2

Utvikling dagligvarehandel

- 42 % kg/innbygger
- 48 % NOK
- 48 % CO2

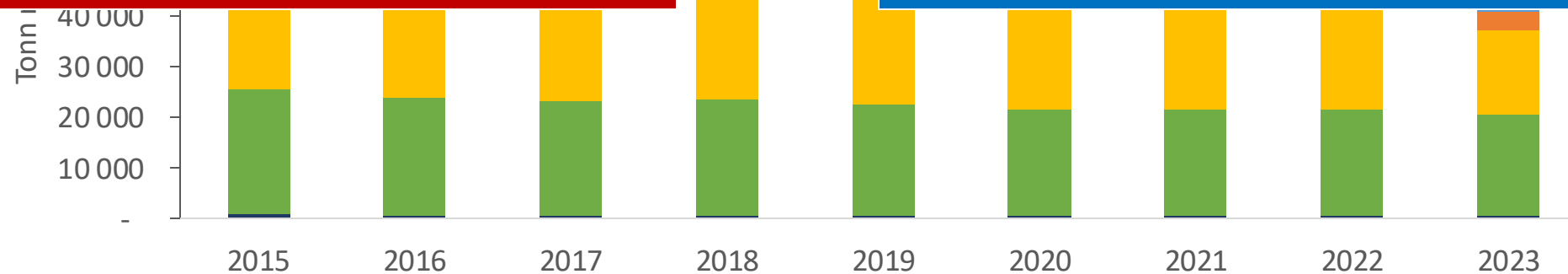
Utvikling dagligvarehandel

Viktige årsaker:

- Å treffe riktig på prognose.
- Kundeforventinger.

Viktige tiltak:

- Nedprising av varer rett før utløpsdato samt brød
- Tilpasset vareutvalg.
- Økt fokus på prognoser og bestillingsrutiner

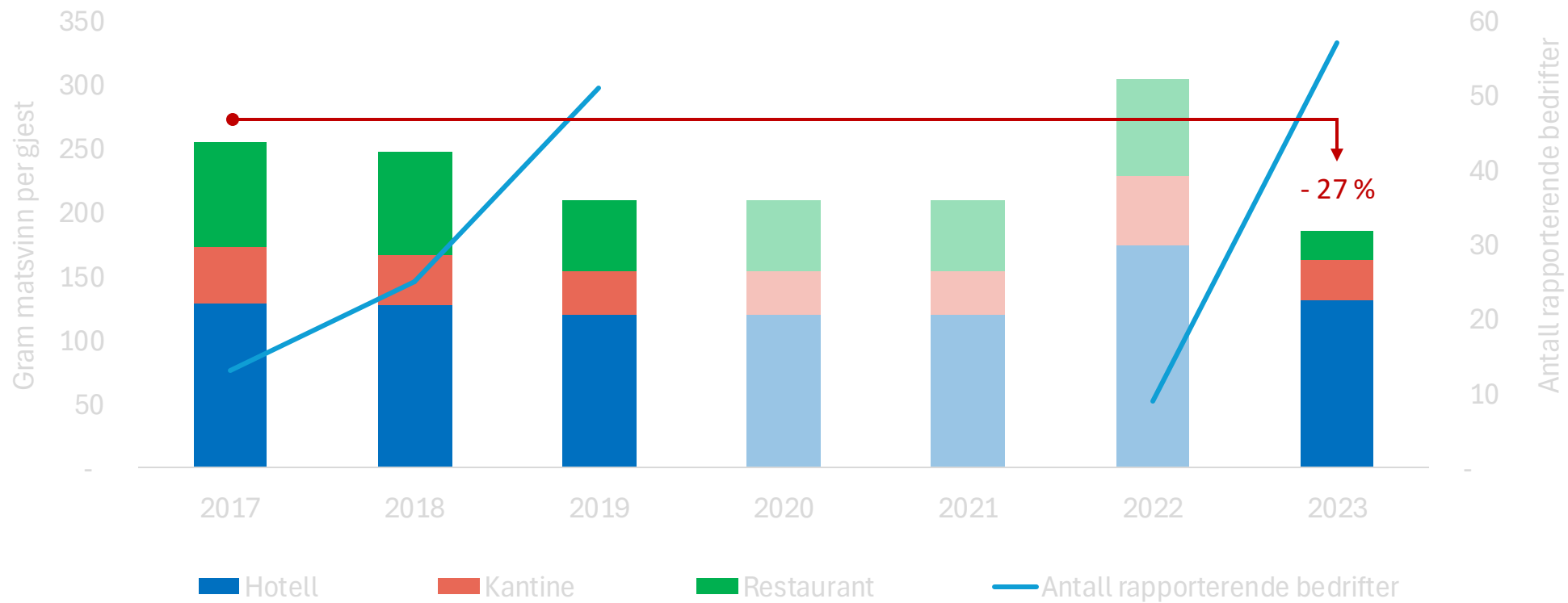
■ Drikkevarer
■ Egg
■ Bakervarer

■ Langtidsholdbart.
■ Kjøttvarer
■ Frisk frukt og grønt

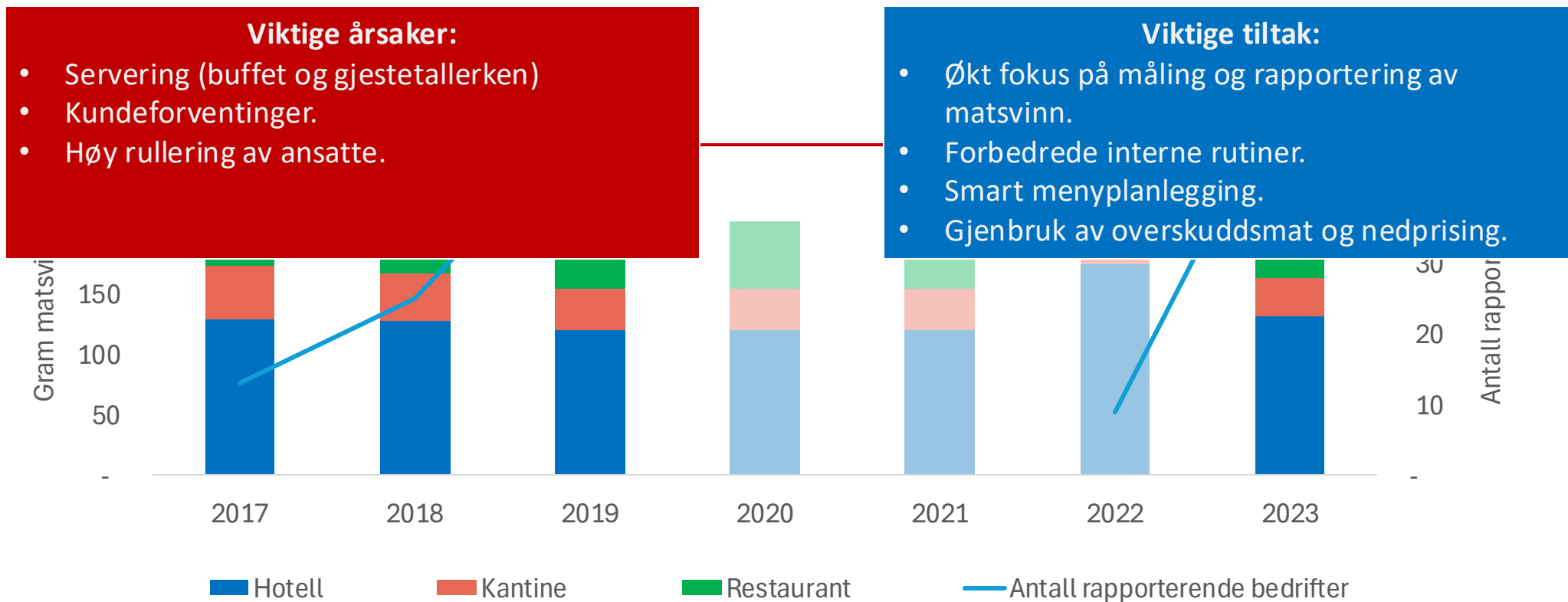
■ Fast meieri
■ Fisk
■ Frossen mat

■ Flytende meieri
■ Ferdigmat og deli.

Utvikling servering (rapporterende bedrifter)

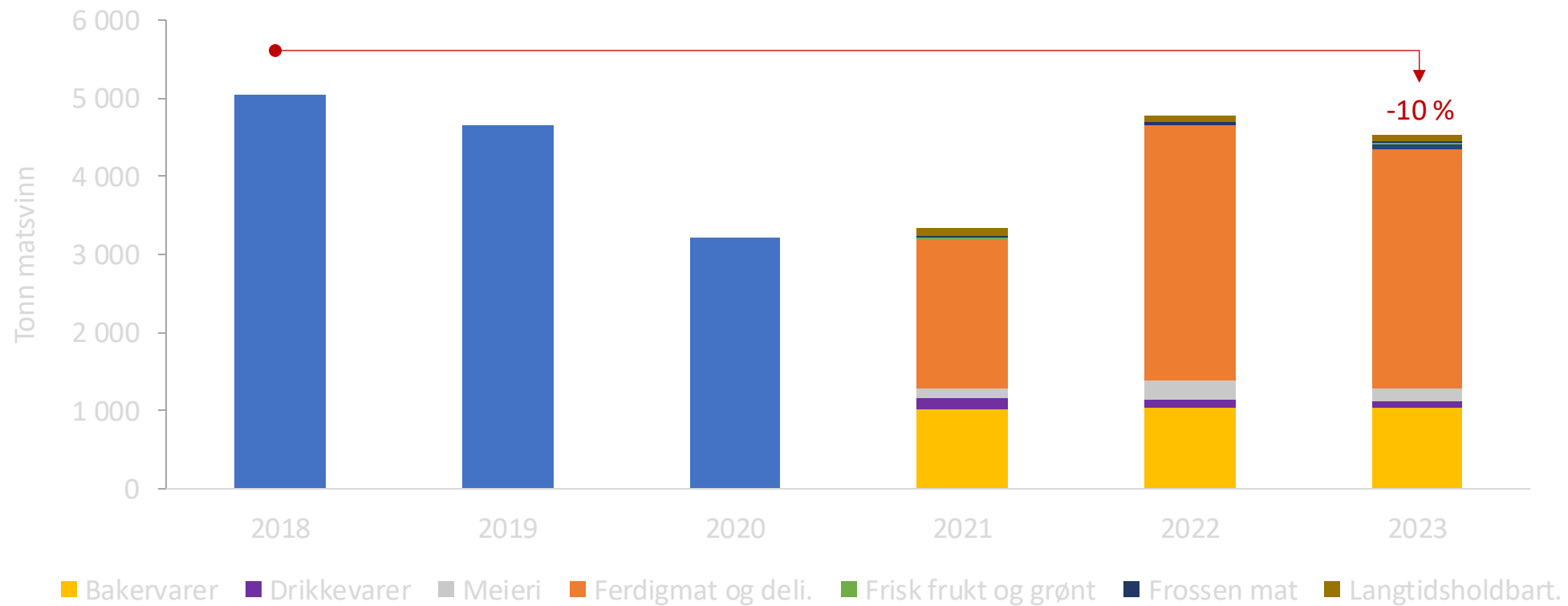

Utvikling servering (rapporterende bedrifter)

Utvikling KBS

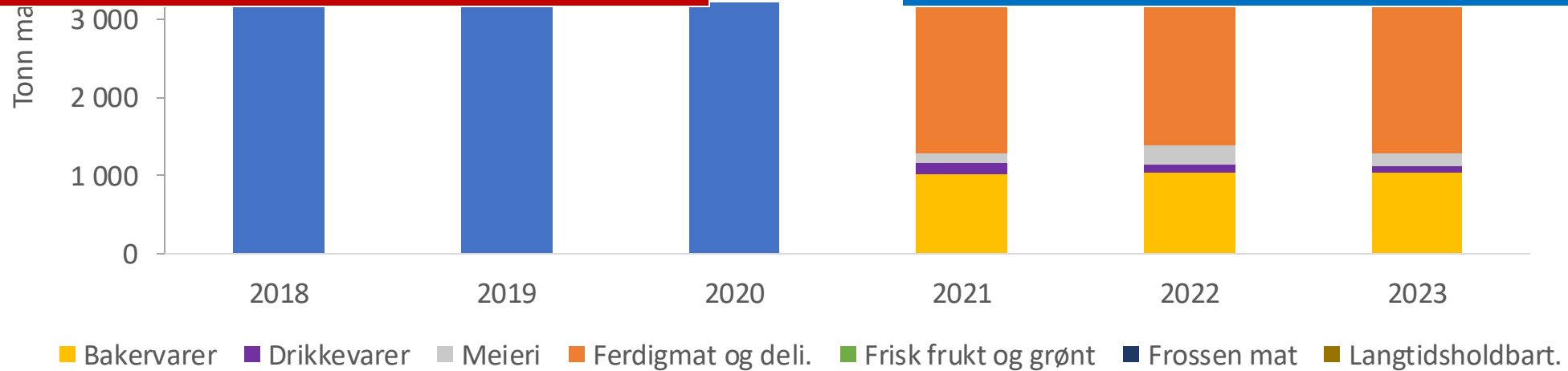
Utvikling KBS

Viktige årsaker:

- Varetrykk / display.
- Å treffe riktig på prognose.
- Kundeforventinger.

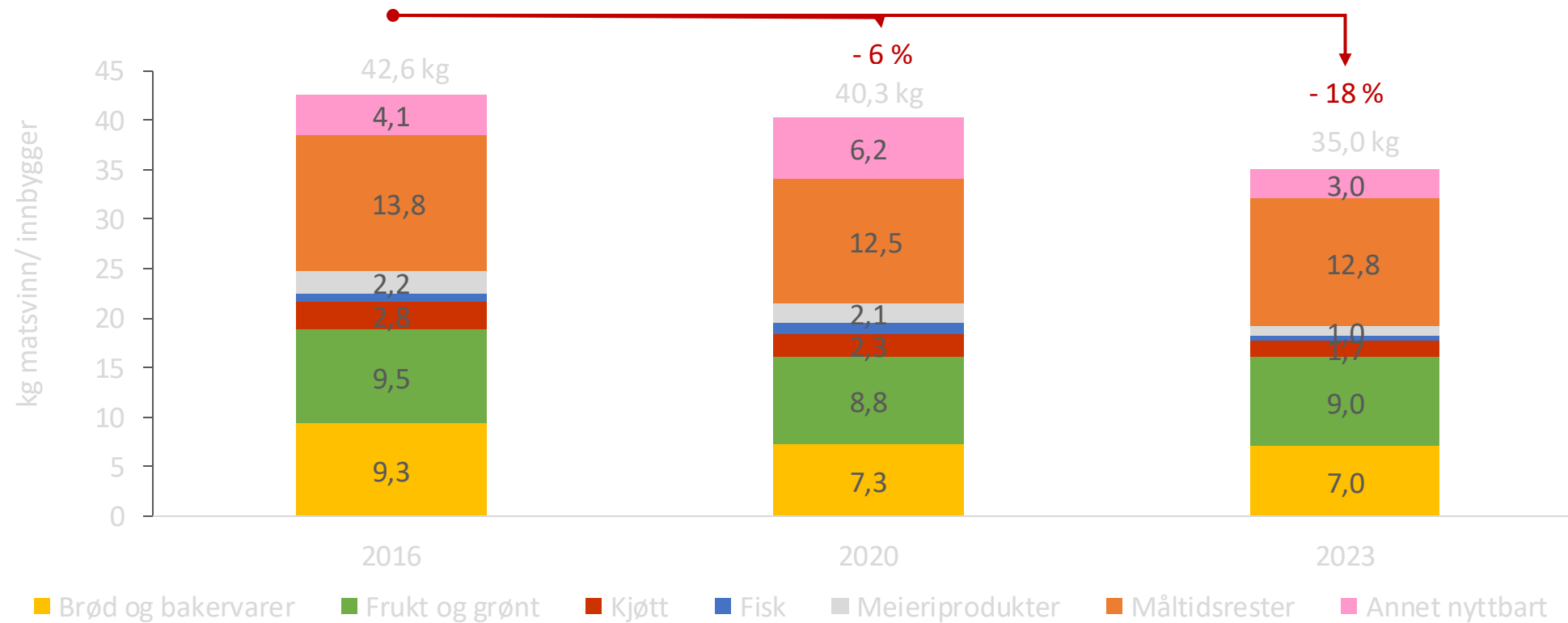
Viktige tiltak:

- Salg av overskuddsmat via Too Good To Og.
- Nedprising av varer rett før utløpsdato.
- Generelt fokus på matsvinn internt.

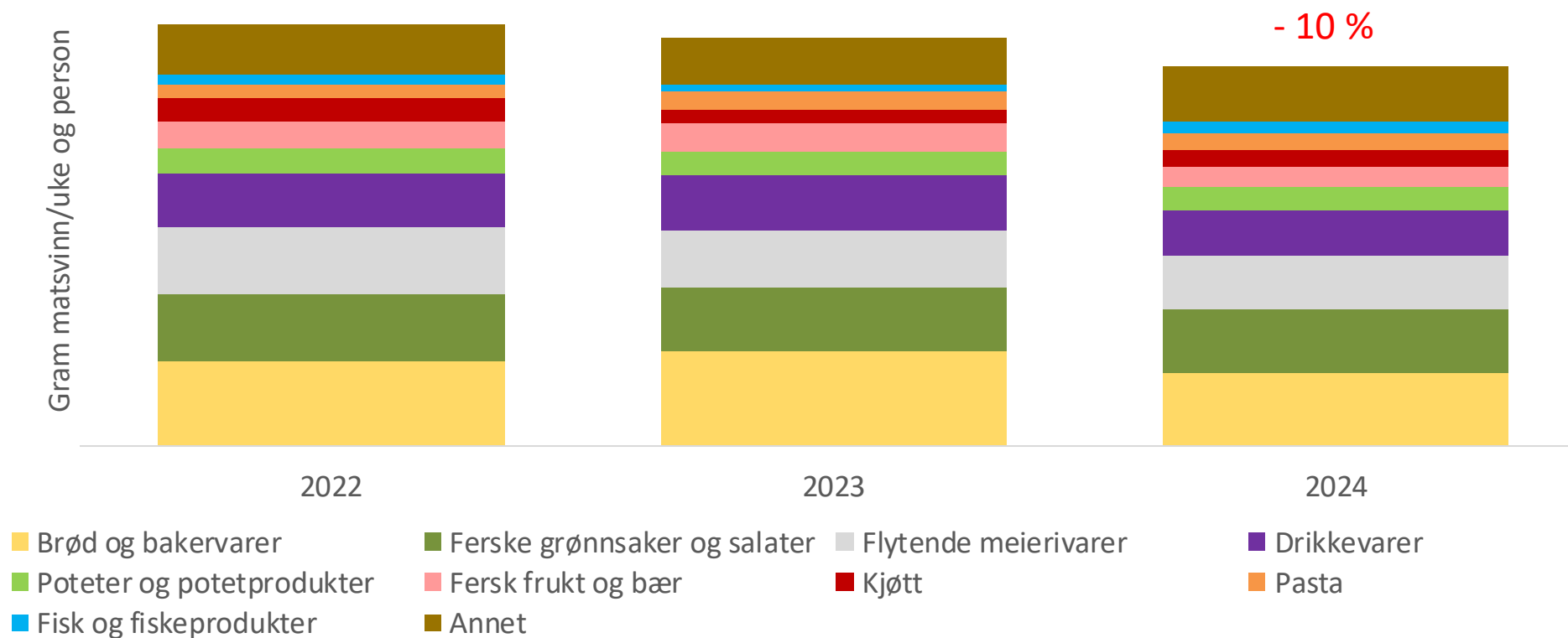
- 18 % kg/innbygger
- 14 % NOK
- 22 % CO2

Utvikling husholdninger

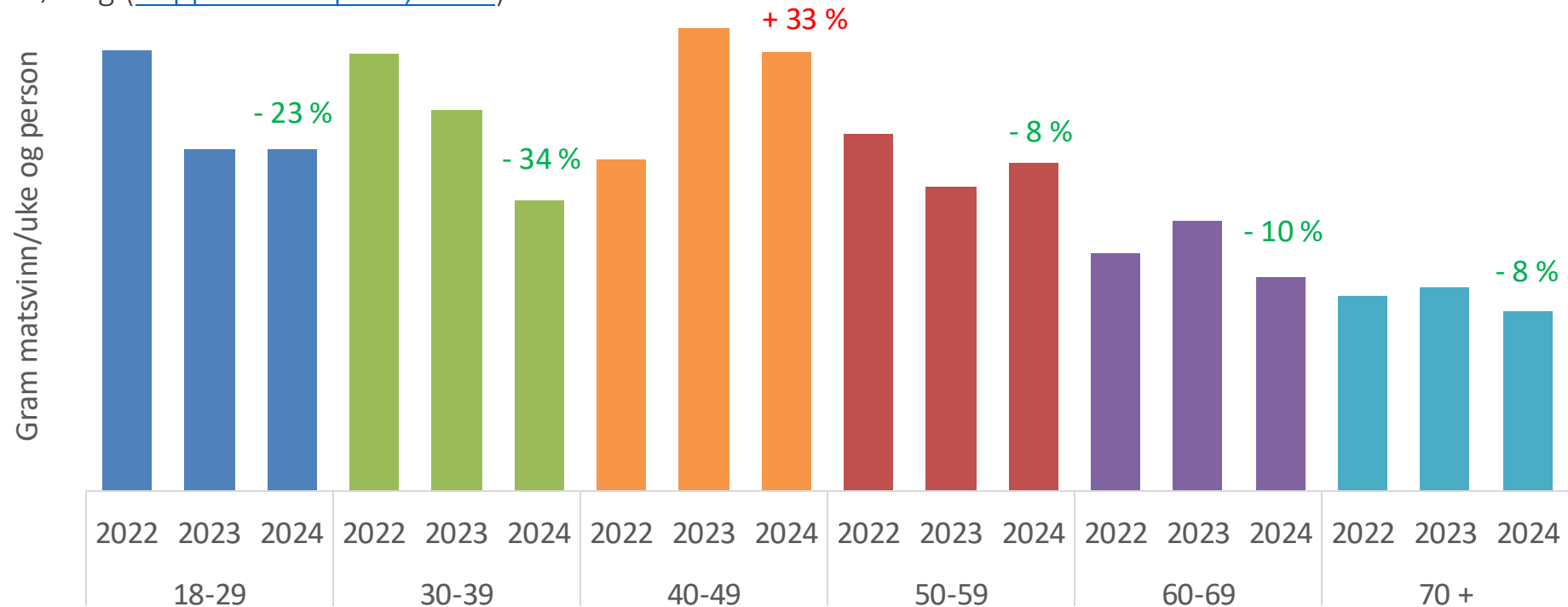
Forbrukerundersøkelser

Mengde selvrapportert matsvinn 2022 - 2024

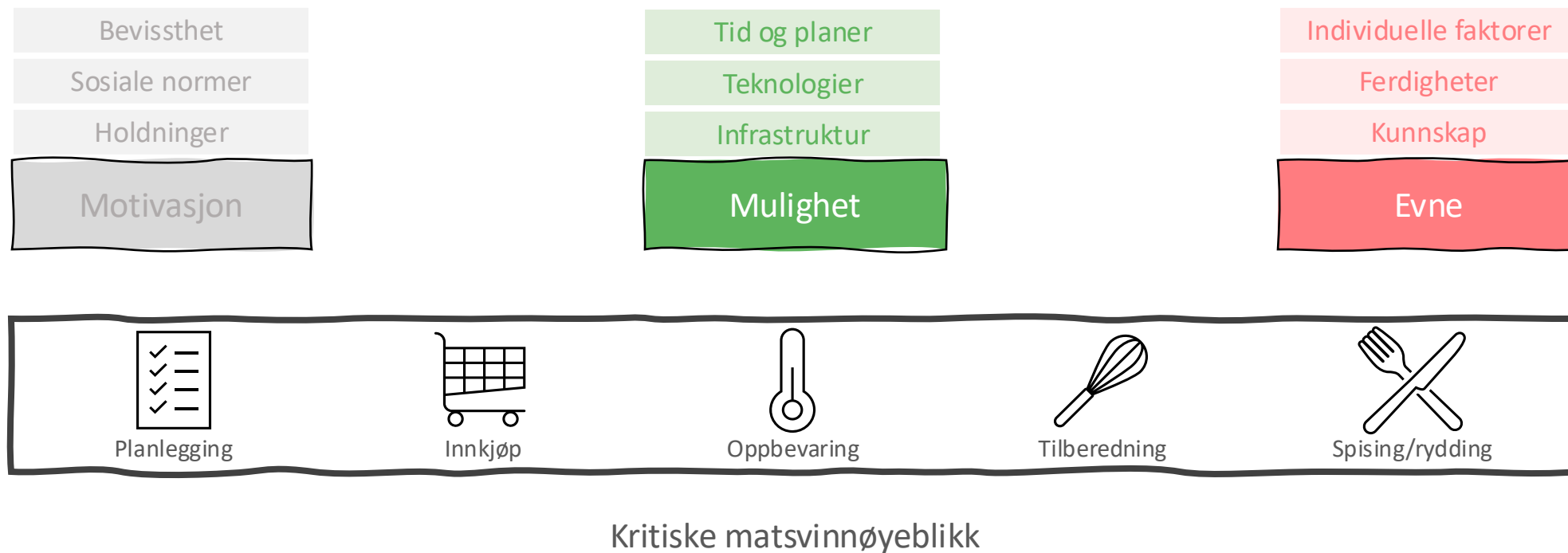

Utvikling i matsvinn etter alder

- Lenge kjent at unge kaster mest ([Principato et al. 2021](#))
- Dyrtiden har ført til at de med økonomiske utfordringer (de yngre) har endret kjøpevaner for mat og generell sløsing ([Poppe & Kempson, 2023](#)).

Vi undersøkte forbrukernes mulighet og evne for de fem kritiske matsvinnøyeblikkene

Figur tilpasset etter [Candeal et al. \(2023\)](#)

Vaner for redusert matsvinn

Enkeltvanene som er sterkest koblet til å kaste lite mat:

1. Å bruke matrester til nye måltider framfor å tilberede helt nye måltider (Tilbereding)
2. Å spise opp måltidet (unngå rester) (Spising/rydding)
3. Å spise matrester (Spising/rydding)
4. Å ta godt vare på matrester etter måltid slik at de holder seg (Lagring)
5. Å planlegge hvordan å få spist opp uplanlagte matrester (Planlegging)

Korrelasjoner mellom $r = -.28$ og $r = -.36$, $p < .001$, mellom hvor ofte respondentene oppgir å gjøre handlingen, og antall matvarekategorier de oppgir å kaste.

Konklusjon

- Mulighet og evner i alle øyeblikkene henger sammen med matsvinn.
- Mulighet og evner i forbindelse med tilbereding og spising/rydding er viktigst.
- Planlegging er et viktig steg for å oppnå atferdsendring. Dette gjelder både handlingsplanlegging og *mestringsplanlegging* («plan B») ([Schwarzer et al. 2011](#))
- Vi må ha en «Plan B» for restene som uunngåelig oppstår.

Veien videre

Frem mot 2030 må vi se på verdikjeden samlet. Dette krever:

1. Mer utstrakt og ansvarlig samarbeid.
2. Jobbe med de største leddene sammen, herunder fokusere på forbruker:
  - De store merkevareprodusentene, dagligvarehandelen, undervisning- og omsorgsektoren og myndighetene har et særskilt ansvar for å få ned forbrukersvinnet.
  - Oppskalering av pågående innsats (kampanjer og tiltak).
  - Fokus på evner og mulighet samt sosiale normer og forbrukerforventninger.
3. Fortsatt fokus på de store og vanskelige varegruppene (brød/bakervarer, frukt/grønt) og varegruppene med høyt klimaavtrykk og økonomisk kostnad (kjøtt, meieri).
4. Følge opp matsvinnutvalgets anbefalinger.

Matsvinnrapportering i en større sammenheng

- Rapportering under bransjeavtalen:
([Rapport](#) fra Miljødirektoratet, Landbruksdirektoratet, Fiskeridirektoratet, Statistisk sentralbyrå)
  - Definisjon harmoniseres med EU?
  - SSBs rolle?
- Kommende krav i Norge?
- Kommende og gjeldene krav fra EU:
  - Matsvinn bla som relevant del av miljøvurdering (Scope 3) og sirkulærøkonomi.

Picture © Valentina Pauna /NORSUS

SKRÅBLIKK FRA BEDRIFTENE OG BESTE PRAKSIS

Norsk
Kylling

HURTIGRUTEN

«MATSVINNTILTAK PÅ LAG MED KUNDE OG GJEST»

Studie om folks adferd og holdninger til matsvinn

Folks atferd og preferanser formes i stor grad av deres økonomiske virkelighet og deres holdninger til bærekraft. I en tid med inflasjon, global utrygghet og økende bevissthet om bærekraft er forbrukerne i endring.

8 av 10 villige til å endre adferd av hensyn til bærekraft

- *Matsvinn er et samlende, forståelig og konkret tiltak*

....men det bør ikke koste dem for mye:

80%

er villig til å endre atferd og livsstil av hensyn til bærekraft

45%

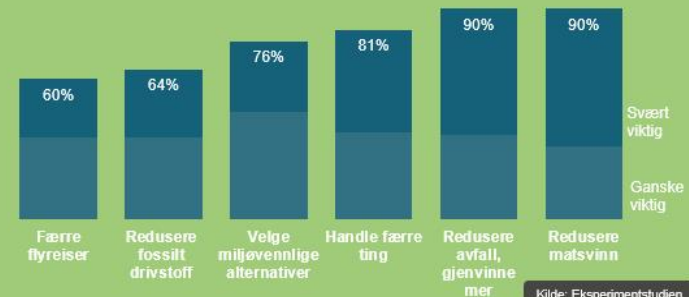
...hvis det gir praktiske eller økonomiske ulemper

43%

...er skeptiske til bedriftenes motiver

Hvor viktig er disse tiltakene for enkeltpersoners mulighet til å bidra til økt bærekraft og mer klimavennlig forbruk?

3

**3+3 TILTAK PÅ
LAG MED
KUNDE OG GJEST**

1

Sats på tiltak som ikke krever for store offer, kostnad eller ubehag.

Prioritéér tiltak som kunde og gjest ønsker å bli med på

54%

Blir mest motivert av positiv informasjon om bærekrafttiltak som virker.

2

Fortell *hvorfor* du gjør tiltaket, vis at det faktisk nytter og del det med kunder og gjester *før* maten tar oppmerksomheten.

39%

Foretrekker info om effektive tiltak som motivasjon for å redusere matsvinn.

3

Vis at tiltakene også koster deg noe for å unngå at kunder og gjester tror du legger ansvaret på dem og tar profitten selv.

Skap tillit ved å vise at også du er villig til å ta en for laget.

43%

Tviler på om du er oppriktig interessert i å redusere matsvinn.

ALLE

Reduserer du utvalget bare litt, trenger du ikke gjøre noe ut av det.

Smalere brødutvalg som tilpasses i hyllene for å skape et godt inntrykk.

Reduser antall items på buffeten fra 140 til 80 uten at gjesten reagerer.

Svært få

legger merke til små reduksjoner i utvalg i buffet, menyer og brødhylle.

90%

mener matsvinnreduksjon er et viktig og betydningsfullt tiltak for enkeltpersoner å bidra til bærekraft og klima. «Alle» er i utgangspunktet positivt innstilt til å bidra.

ALLE

Gjør det lønnsomt for kunden og gjesten, ikke bare for deg, å redusere matsvinn.

4 av 10

er skeptiske til om butikker og hoteller/restauranter er oppriktige i sitt engasjement for redusert matsvinn (mange tror de meler sin egen kake).

Salg av overskuddsmat i forandringsposer fra butikker og serveringssteder er et effektivt tiltak.

13%

prisøkning på mat fra mai 2022 til mai 2023. Det er mye. Alt ble dyrere, og folk blir gjerne med på tiltak som gir lavere pris for både dem selv og deg.

70 % rabatt på matvarer som har passert "best før"-datoen bidrar til økt bevissthet og mindre matsvinn i butikk.

ALLE

Vis hvor mye matsvinn dere har redusert, uten å overdrive hvor grønne dere er.

Synliggjøring for gjesten hva som «ble kastet i går» er et effektivt tiltak.

49%

foretrekker konkrete og motiverende eksempler på tiltak som *fungerer*, fremfor «skremsel», som inspirasjon til mer bærekraftig atferd.

Kilde: Opinions Consumer Stories 2023

13%

tror bedrifter generelt snakker sant om bærekraft i sin kommunikasjon (!)

Kilde: Opinions Forbruker & Bærekraft 2023

Kommunikasjon med kunde i butikk synliggjør virksomhetens innsats.

BOLK 2: MATSVINNUTVALGETS ANBEFALINGER I PRAKSIS

Mål for utvalgsarbeidet

2021

Utredning av **helhetlig tiltaks- og virkemiddelbruk** for å nå målet om **50 % reduksjon av matsvinnet innen 2030**

2030

Regjeringens mål:

Matsvinnet skal halveres innen 2030

Matsvinnutvalget

Utvalgets 15 medlemmer,
observatører og sekretariat

Matsvinnutvalget ved overrekkelse av rapporten til klima- og miljøministeren og landbruks- og matministeren

35 klare anbefalinger med definerte adressater

A. Regulatoriske forhold

- 1) Innføring av aktsomhetskrav
- 2) Redegjøringsplikt i henhold til aktsomhetskravet
- 3) Krav om matsvinnplan i henhold til aktsomhetskravet
- 4) Innføre krav om donasjon
- 5) Fjerne økonomiske barrierer/ øke insentiver for donasjon av off-shore varer
- 6) Innføre krav om nedprising
- 7) Fjerne mva. på mat som gis bort
- 8) Innlemme mat og måltider i relevante utdanninger

B. Endringer i bransjeavtalen

- 1) Utvikling av beste praksis for oppfyllelse av aktsomhetskravet
- 2) Invitere KS og relevante departementer som parter i bransjeavtalen
- 3) Kompetansesenter for matsvinnreduksjon
- 4) Økt og standardisert rapportering
- 5) Videreutvikle kanaler for donasjon (butikk og serveringssteder)
- 6) Videreutvikle kanaler for lavere sortering (f&g)
- 7) Kompetanseprogram for ansatte
- 8) Innføre rollen som "matvert" i offentlige virksomheter
- 9) Informasjonskampanjer mot forbrukere
- 10) Nudging, praktiske verktøy og innovasjoner
- 11) Finansieringsmodell

C. Oppdrag/tildelingsbrev

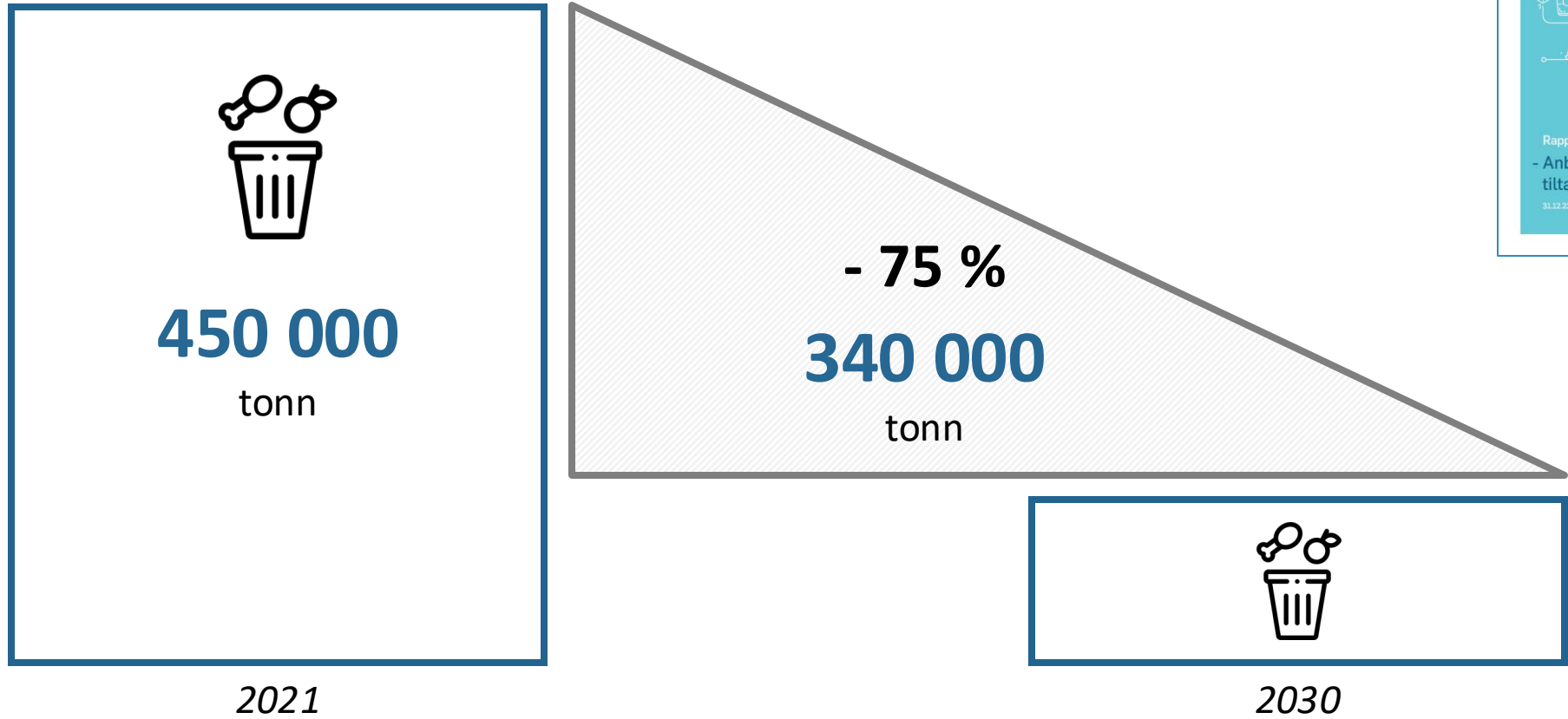
- 1) Ansvaret til SSB utvides med matsvinnstatistikk
- 2) Veilede i regelverk for innfrysning av ferskvarer merket med "Siste forbruksdag"
- 3) Veilede i regelverk for å muliggjøre donasjon av brød som ikke er plastpakket
- 4) Utvikle veiledningsmaterieell for donasjon
- 5) Revidere eller veilede i regelverk for holdbarhetsmerking
- 6) Utvikle veileder for bedriftene for optimal fastsettelse av holdbarhet
- 7) Veileder for mattrygghet i tilsynsapparatet og i matbransjen
- 8) Styrke og dele tilgjengelige ressurser for undervisning og omsorg

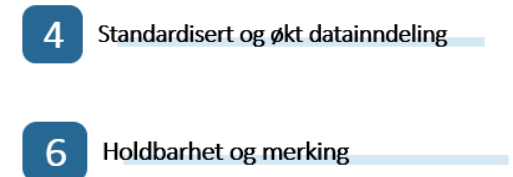
D. Sektorvis

- 1) Felles standard for datadeling
- 2) Systemløsning for datadeling
- 3) Fremme donasjon i offentlig anskaffelser
- 4) Gjennomgå praksis for holdbarhet
- 5) Gjennomgå praksis og etterlevelse av "STAND – fordeling av holdbarhet"
- 6) Utvikle veileder for nedprising
- 7) Fremme bruk av frukt og grønnsaker med lavere sortering ved offentlige anskaffelser
- 8) Utvikle veiledning til kunder for matbestillinger til kurs og konferanse

Tiltakenes potensial kan ha stor effekt på matsvinnet

Tiltak gruppert innenfor 10 områder. Utvalgte tiltak tatt ut i praksis

Sektorvise tiltak iverksett

4 Standardisert og økt datainndeling

Ny STAND standard – Økt datadeling for redusert matsvinn

- Implementeres 2025
- 2 trinn:
  - Trinn1) Definere felles standard for utveksling av relevante data på produktnivå. Sikre kontinuerlig forbedring ved 1) utveksling av nærmere definerte KPIer og 2) strukturert bilateral dialog
  - Trinn 2) Vurdere nytten av å distribuere standardiserte data (1) gjennom sentral systemløsning og eventuelt realisere denne.
- Partnere: STAND (DLF & DMF)

6 Holdbarhet og merking

Nytt forprosjekt: Fastsettelse av holdbarhet og betydning for matsvinn - hvordan fastsetter ulike matprodusenter holdbarheten?

- Prosjektvarighet 1,5 år: Oppstart Q1 2025 - Q2 2026
- Mål: kartlegge muligheter og barrierer ved fastsettelse av holdbarheten hos norske matvareprodusenter
  - Fremskaffe innsikt om praksis ved holdbarhetsfastsettelse
  - Undersøke om dagens veiledning til regelverket er tilstrekkelig
- Partnere: Nofima, Nibio, Matvett
- Finansiering:

Nytt prosjekt: Kartlegge praksis ved fordeling av antall holdbarhetsdager mellom produsent, grossist, butikk/serveringssted.

- Prosjektvarighet 6 måneder: Oppstart Q1 2025
- Mål: Reduksjon av matsvinn i verdikjeden ved en eventuell oppdatering av standard for fordeling av holdbarhet. Fremskaffe innsikt og erfaringer om:
  - Praksis ved bruk av standarden
  - «Tabell for tredeling» fungerer etter intensjonen
  - Innføring i 2016 av dynamisk holdbarhet, bilaterale avtaler, anbrekk
- Partnere: STAND, NORSUS, Matvett
- Finansiering:

HOVEDGREPET FRA UTVALGETS ANBEFALINGER I ET NØTTESKALL

WIKBORG | REIN

Aktsomhetskrav

Utvalgets forslag om et aktsomhetskrav –
kombinert med forsterkninger i avtalen

Tonje Hagen Geiran

KuttMatsvinn-konferansen 27. november 2024

Utvalgets to hovedgrep

- Lovfeste et aktsomhetskrav
  - Arbeidsmetode som systematiserer kartlegging, planer og tiltak
- Nytt punkt i Bransjeavtalen: utvikle beste praksis for å oppfylle aktsomhetskravet

Begrunnelsen for forslaget:

- **Verdikjeden for mat består av en rekke ulike aktører som fordrer ulike tiltak for å redusere matsvinn**
- **Aktsomhetsvurderinger skal tilpasses den enkelte virksomhet og innebærer skreddersydde løsninger**
- **Aktsomhetsvurderinger pålegger aktørene betydelig ansvar samtidig som man unngår detaljregulering**

Sentrale elementer i et lovkrav om aktsomhetsvurderinger

Status: Obligatoriske aktsomhetsvurderinger

	Endelig lov		Utkast til lov
	Ingen lov, men på den lovgivende eller politiske agendaen		

CS3D trådte i kraft 25. juli 2024

Regler i EU som innebærer aktsomhetsvurderinger

Nasjonale aktsomhetskrav

Landspesifikk regulering
Nasjonale lover om menneskerettigheter og miljørelaterte aktsomhetskrav - i egen virksomhet og leverandørkjeder. Frankrike (2017), Norge (2021) og Tyskland (2023).

Konfliktmineraler 2021

EUs forordning om konfliktmineraler
Menneskerettighetsrelaterte aktsomhetskrav til leverandørkjedene for tinn, gull, mm.

CBAM 2023-2026

EUs grensejusteringsmekanisme
Importavgift for visse importerte varer med høye utslipp, som stål eller aluminium

Avskogningsforordningen 2024

EUs avskogningsforordning
Krav til aktsomhetsvurderinger leverandørkjeden for visse råvarer

Tvangsarbeid 2027?

EUs regler for tvangsarbeid
Et potensielt totalforbud mot produkter som er produsert med tvangsarbeid fra EU-markedet

Styrke forbrukere 2026

Direktiv for å styrke forbrukernes stilling
Forbyr visse grønne påstander (bl.a. om klimanøytralitet som kun oppnås gjennom kompensasjon), samt bruk av «egne» bærekraftsmerker.

Batteriforordningen 2025

EUs batterireglement
Menneskerettighets- og miljørelaterte DD-krav til leverandørkjeder for batterier med hensyn til kobolt, nikkel mm

CSRD

CSRD
Regler om bærekraftsrapportering etter egne standarder ESRS

Green Claims 2027?

Direktivet om grønne påstander
Vil regulere at eksplisitte grønne påstander i fremtiden må begrunnes

Aktsomhetsdirektivet 2027-2029?

Vil regulere menneskerettigheter og miljørelaterte aktsomhetskrav med hensyn til egen virksomhet og leverandørkjeder

- Krav til aktsomhetsvurderinger i leverandørkjeden som medfører forpliktelse (f.eks. risikovurderinger knyttet til tollklassifiseringer, f.eks. KN-koder)
- Andre bærekraftsreguleringer som krever økt ESG-transparens og underbygging av påstander

Nærmere om forslaget

Kravet om aktsomhetsvurderinger:

- I egen virksomhet og verdikjeden, samt forbruker
- Omfatte både private og offentlige aktører?
- Terskelverdier?
- Vurdering av hjemmel og utforming av kravet
- Tilsynsmyndighetens rolle

Styrking av bransjeavtalen:

- utvikling av beste praksis for aktsomhetsvurderinger
- Støtter opp om etterlevelse av lovkravet
- Sikrer at avtalepartene er "frontrunners"
- Bidrar til felles tilnærming til hva som kreves for å oppfylle lovkravet
- Styrker samarbeid og erfaringsutveksling
- Gjør det attraktivt å tilslutte seg avtalen

De to grepene kan påvirke hverandre gjensidig

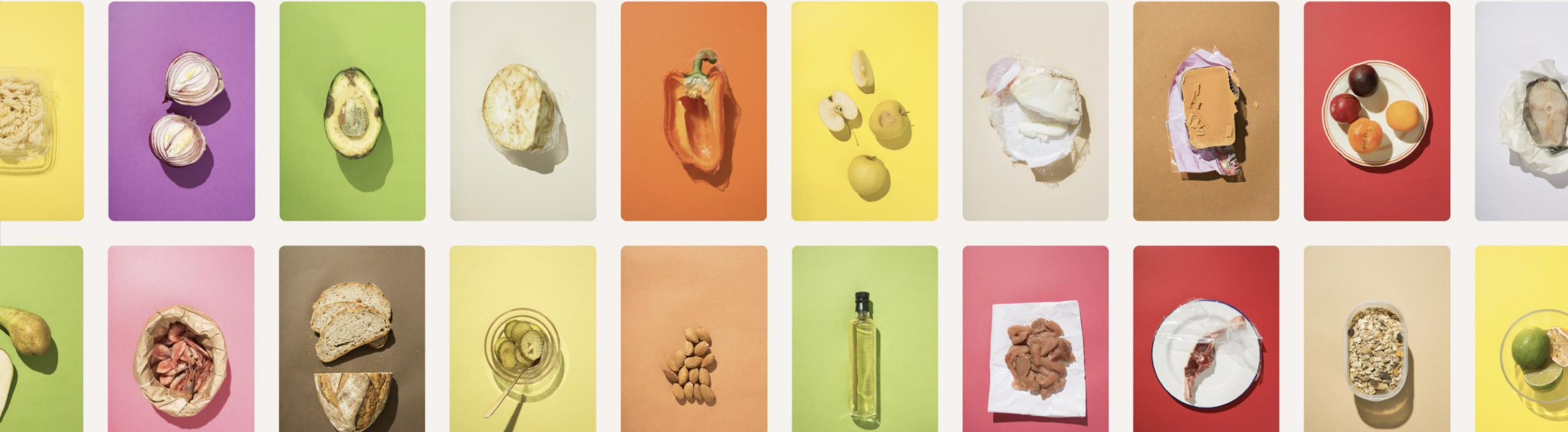
NUDGING SOM VIRKEMIDDEL – «MATVETT UTFORDRINGEN 2024»

nudgelab

Matvett-utfordringen

Er det mulig å endre sine matkastevaner i løpet av åtte uker?

Mål

Å endre folks
matkastevaner i
løpet av åtte uker.

Målgruppe: Befolkningen generelt, dvs. folk i alle aldre, ulikt kjønn, fra hele landet og ulike bosituasjoner (alene/sammen med andre).

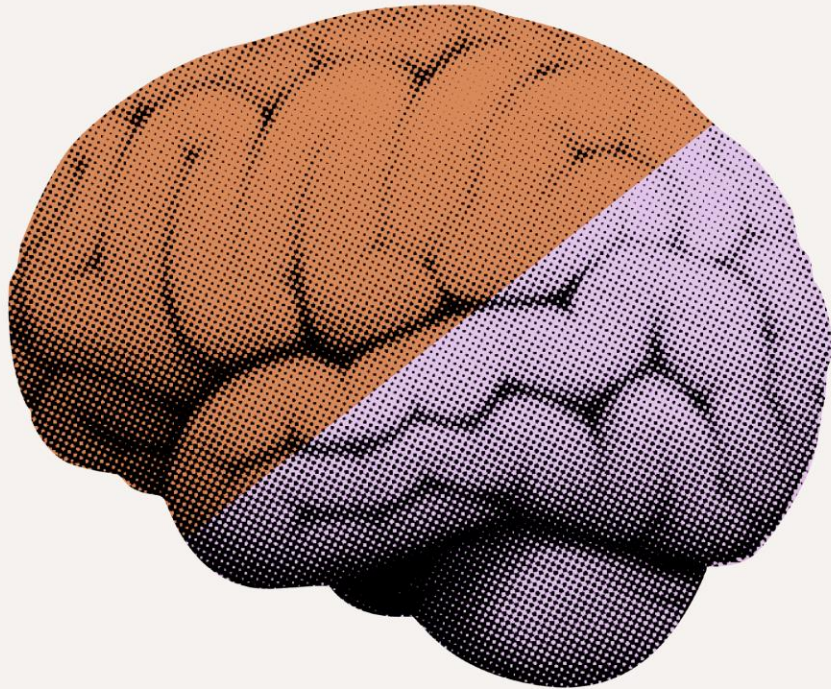
Nudge?

5%

System 2

Langsomt, rasjonelt, deduktivt, refleksivt og objektivt.

95%

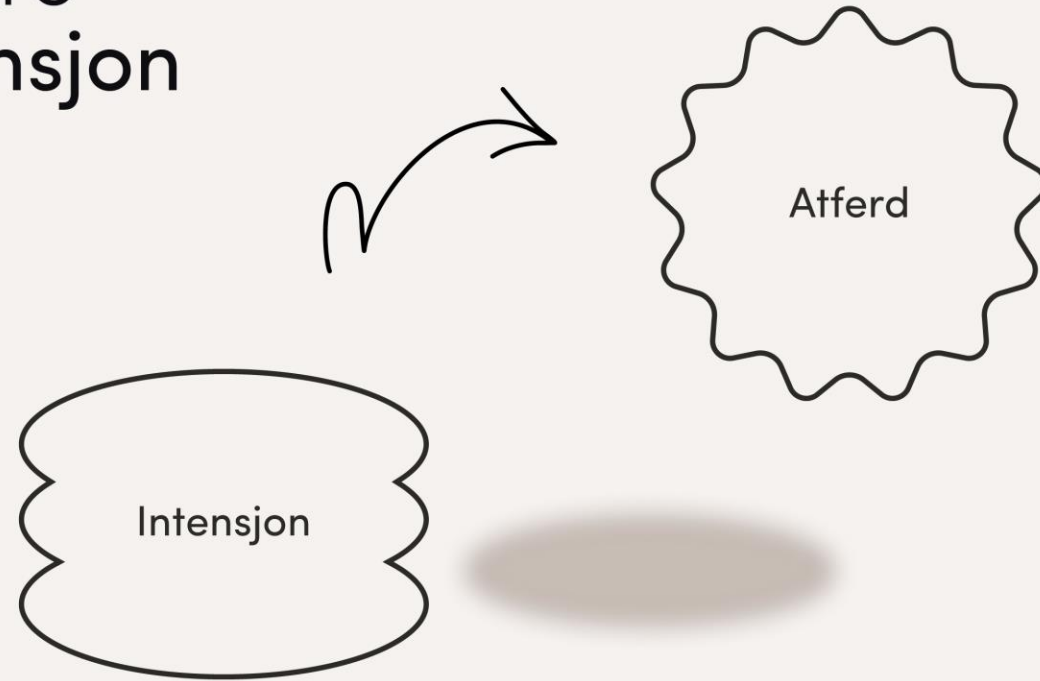
System 1

Raskt, impulsivt, automatisk, emosjonelt og uanstrengt.

Vi tar ofte snarveier for å ta raske beslutninger.

Det gjør oss mer effektive, men kan føre til tankefeil (bias).

Hvordan redusere
gapet mellom intensjon
og atferd?

Hvordan forstå hva som skal til for at folk klarer å **redusere eget matsvinn**

Barrierer

Sosial støtte

Motivasjon

Risikopersepsjon

Forventet utfall

Mestringstro (self-efficacy)

Intensjon

Handlingsplanlegging

Mestringsplanlegging

Handlingskontroll (action control)

Valg av mattyper

Frukt og grønt

Brød og bakevarer

Meieriprodukter

Kjøtt og fisk

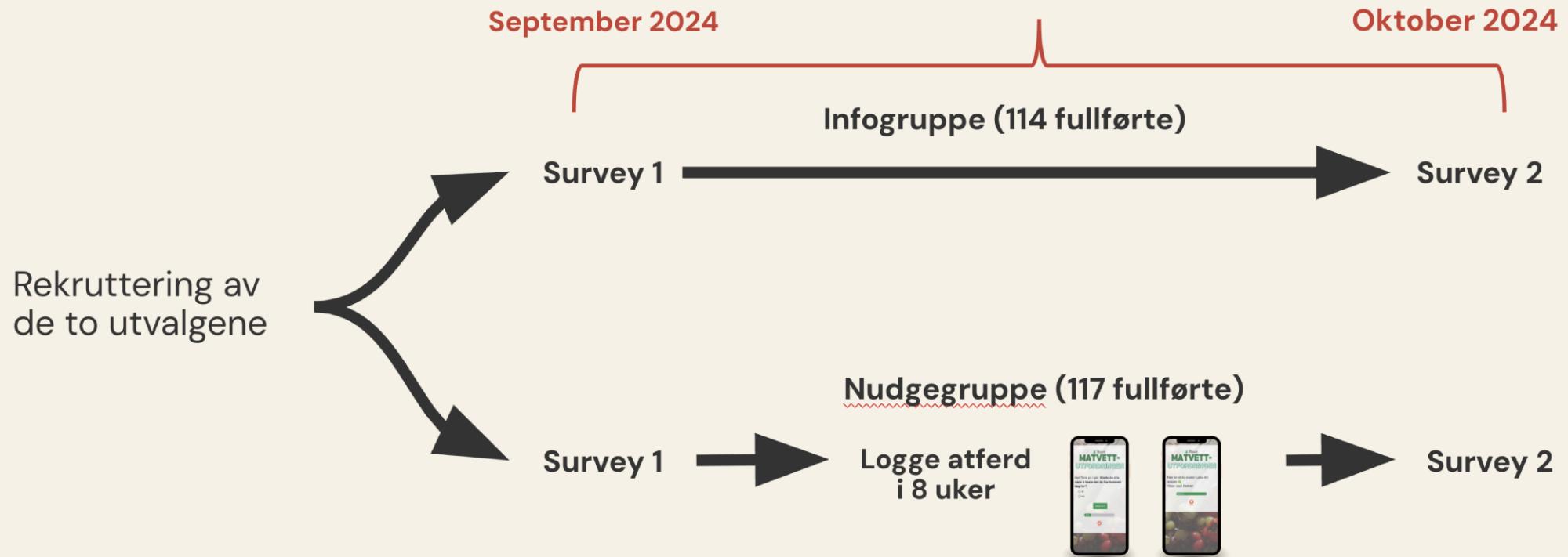

Middagsrester

Ingen

Prosjektets tidslinje og antall deltakere

Betydning av å legge planer

er

TAKK FOR AT DU ER MED PÅ «MATVETT-UTFORDRINGEN»

Under ser du en liste over de matvarene som det kastes mest av i norske hjem. Velg tre av følgende matvaretyper som du oftest kaster, og som du vil prøve å slutte å kaste de neste ukene:

1. Middagsrester
2. Frukt og grønnsaker
3. Brød og bakervarer
4. Meieriprodukter (melk, rømme, yoghurt, ost)
5. Kjøtt og fisk (hele eller deler av råvarer + pålegg)

Vi har laget en enkel oppskrift for hvordan du kan klare å endre matkastevanene dine på åtte uker ved å lage din egen plan for hvilke mattyper du ønsker å ikke kaste, og hvordan du skal få det til.

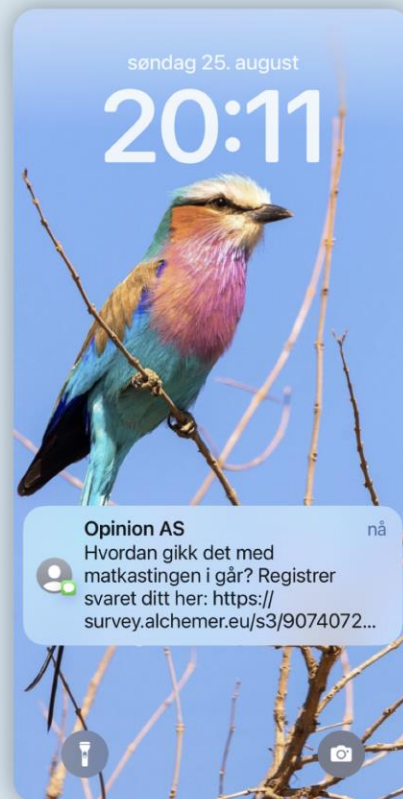
På [matvett.no](https://www.matvett.no) finner du mange gode tips som kan hjelpe deg på veien, blant annet om hvordan du kan bruke opp ulike matvarer. <https://www.matvett.no/aktuelt/hvordan-kaste-mindre-mat>

Skriv ned **hva** du skal slutte å kaste ...

Skriv **hvordan** du skal få det til ...

Skriv **hvem** du skal fortelle det til (og spør gjerne om de vil være med) ...

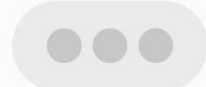
Daglig logging

Ukentlige motiverende nudge

Lag en plan for hva du kan gjøre for å kaste mindre mat. Det øker sjansen for at du klarer det! 📅

Resultater

9 av 10 klarte å
kaste mindre mat
minst halvparten
av gangene

6 av 10 klarte å
kaste mindre mat
nesten hver gang

I 9 av 10 av
husholdningene
bidro de andre til å
kaste mindre mat

3 av 4 kastet mindre
av andre matvarer i
tillegg til de tre de
hadde valgt.

✧✧ Resultater Matvett-utfordringen 2024

- Økt bruk av ulike strategier som hjelper til å ikke kaste mat
- Lavere sannsynlighet for å kaste mat
- Økt tro på at de kan klare å kaste mindre mat
- Økt bruk av planlegging
- Overvåket egen kasteatferd
- Mer bevisst eget matsvinn
- Større bevissthet om barrierer som gjør det vanskelig å ikke kaste mat

«Har hatt sterkt fokus på
å ikke kaste noe, og har
klart å ikke kaste mat.
Stolt av meg selv.»

Erlend (62)

Hva skjer nå?

- Rapport med resultater og **anbefalinger i desember.**
- Atferdspsykologi og nudging er et relevant virkemiddel som bør bli en **nasjonal satsning.**
- **Skalering av funn** via kontakt med innbyggere via borettslag, kommuner eller mer kommersiell virksomhet – som for eksempel dagligvarekjedenes fordelsprogrammer.
- **Forslag?** Ta kontakt med Matvett eller nudgelab.

BOLK 3: MATKASTELOV OG REVIDERT BRANSJEAVTALE

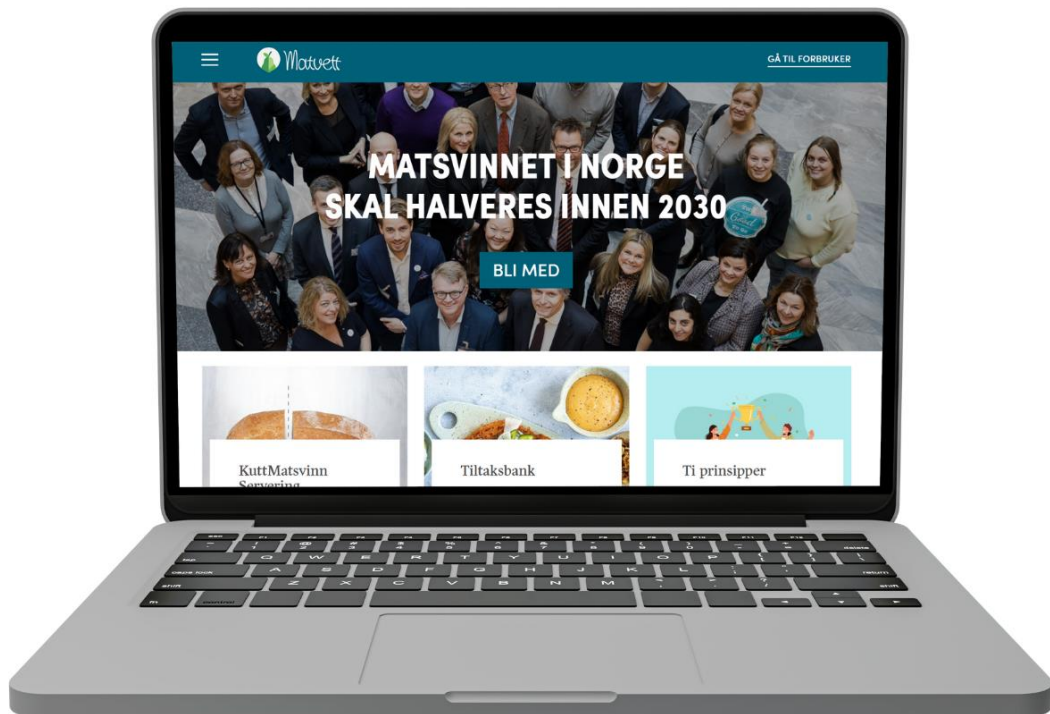
LANDBRUKS- OG MATMINISTEREN

PANELSAMTALE

Takk for i dag!

- Husk å følge oss på sosiale medier

www.matvett.no/bransje

@kuttmatsvinn
@matvett.no

